

# Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> June, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

## O'ZBEK MILLIY MUSIQASIDA MILLIY CHOLG'U ASBOBLARINING TUTGAN O'RNI

Sayfiddinova Sevinch Akromovna

Termiz Davlat Pedagogika Instituti Pedagogika va san'at fakulteti

Musiqqa ta'limi yo'nalishi 2-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Mahfuza Xojageldiyeva Ergash qizi

Musiqqa ta'limi kafedraasi o'qituvchisi

### Annatsiya:

Ushbu maqolada qadimiy o'zbek musiqasining o'ziga xosligi takomillashuv hamda ijrochilik uslublarida o'zbek musiqqa cholg'ularining tutgan o'rni xaqida o'rinli fikr va mulohazalar yuritilgan.

**Kalit so'zlari:** O'zbek milliy musiqasi, an'anaviy kasbiy musiqqa, mumtoz musiqqa, torli cholg'ular, puflama cholg'u asboblari.

### KIRISH

Jamiyatimiz taraqqiyotida musiqqa san'atining o'rni beqiyos bo'lib, uning rivojlanishi hayotimizning har jabhasini milliy musiqqa va cholg'ularisiz tasavvur qila olmaymiz. 2019-yil 20 mart kuni davlatimiz rahbari boshchiligida o'tkazilgan yig'ilishida yoshlarimizga bo'lgan e'tiborni yanada kuchaytirish ularni madaniyat, san'at, jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish yoshlarda axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish, yurtimiz yoshlari o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish, xotin qizlar bandligini oshirish masalalariga urg'u berildi.

Birinchi tashabbus: Yoshlarni musiqqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san'atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga istedodini yuzaga chiqorishga xizmat qiladi. 2022 yil 28-yanvar "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida" gi qarorni imzoladi. Xususan umumiy o'rta ta'lim muasasalarida o'quvchilarga milliy musiqqa cholg'u asaboblaridan kamida bittasini chala olish mahorati o'rgatiladi, hamda bu xaqda ularning ta'lim to'g'risidagi hujjatlari (shahodatnomaga) tegishli qayd etiladi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev " Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida" gi qarorni imzoladi.



## Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> June, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

Xususan, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchilariga milliy musiqa cholg'ularidan kamida bittasini chala olish mahorati o'rgatiladi hamda bu xaqda ularning ta'lim to'g'risidagi hujjatlari (shahodatnoma)ga tegishli qayd etiladi.

Musiqa fani o'qituvchilarining milliy cholg'ulardan kamida bittasini 2023/2024 – o'quv yilidan boshlab kamida uchtasini chala olishi mahoratiga ega bo'lishi majburiy hisoblanadi.

Ularga asosiy ish joyida ish haqqini saqlab qolgan holda musiqa fanidan dars o'tish va to'garak mashg'ulotlarini olib borishga doir ruxsat beriladi. Musiqa darslarida "Hayotimga hamrohdir cholg'u" shiori ostida "Cholg'u ijrochiligi" mashg'ulotlari yo'lga qo'yiladi.

Maktablarni notalar to'plamlari va maxsus musiqiy adabiyotlar bilan taminlashga alohida e'tibor qaratildi. 2022-2024-yillar davomida 10130 ta maktab 323 ta bolalar musiqa maktabi, 826 ta madaniyat markazi 7 turdagi milliy cholg'ular bilan 3 to'plamdan ta'minlanadi. Buning uchun respublika va mahaliy budjetlardan teng ulushlarda jami 205 mlrd so'm ajratildi.

Shuningdek, o'quvchilar milliy musiqa cholg'ulari ,tasviriy san'at , hunarmandchilik yo'nalishlarida amaliy to'garaklar tashkil etishu chun 2022-yilning o'zida 92 mlrd so'm mablag' ajratildi.

### **O'zbek milliy musiqasida milliy cholg'u asboblarning tutgan o'rni.**

Ko'p asirlik an'anaviy musiqa ijodining serqatlamligi. O'zbek xalqining musiqa madaniyati juda uzoq tarixga ega. Tarixiy taraqqiyot davomida xalq mumtoz musiqasi, an'anaviy kasbiy musiqa ,xalq bastakor yo'llari, shuningdek, falklor – havaskorlik musiqa merosi singari shaklan va usluban bir-biriga yaqin ijrochilik ko'rinishlari bir-birini to'ldirib keldi. Ushbu musiqiy merosimiz bugungi kunimizda ham ma'naviy madaniyatimizning bir bo'lagi sifatida nomoyon bo'lmoqda.

Mustaqillik sharofati bilan milliy-manaviy qadriyatlarimizga urf-odatlarimizga unitilayozgan tarixan qadirli an'analarimizga bo'lgan etibor ularni yangidan isloh etish jarayoni ustuvor yo'nalish kasb etdi.

Milliy qadriyatlarimiz urf odatlarimiz ma'naviy boyligimizga bo'lgan e'tibor, davlat miqyosiga ko'tarildi. Mustaqillikning dastlabki yillari danoq ota-bobolarimizdan, ajdodlarimizdan qolgan ma'naviy boylklarni, jumladan musiqiy madaniyatni avaylab asrash, tiklash borasida, qolaversa, zamon bilan hamohang qadam tashlash borasida talaygina ishlarqilindi. Bu borada o'tgan ajdodlarimiz bizlarga meros qilib qoldirib ketgan ulkan ma'naviy boyligimiz asosiy omil bo'lib xizmat qilmoqda.



## Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> June, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

“Adabiyot va san’at madaniyatini rivojlantirish- xalqimiz ma’naviy olamini yuksaltirishning mustahkam poydevoridir” mavzusida Prezidentimiz Sh. Mirziyoyevning davlatimiz ziyoliylar bilan uchrashuvda: madaniyatimiz va san’atimizni rivojlantirish hamda bu boradagi ijobiy tendensiyalar bilan birga ayrim salbiy holatlar, ularning jamiyat hayotidagi ta’sirini xolis ona vatan qat’iy baholab, o’z yechimini kutayotgan dolzarb muammolar va tashkilotlar faoliyatini chuqur tahlil etib, ijodkor ziyolilarning bugungi kunda jamiyat hayoti, islohotlar jarayonidagi o’rni va vazifalarini takidlab o’tdilar.

Tarixdan ma’lum, manaviyatimizning asossiz bo’g’ini bo’lgan musiqiy madaniyatimiz, an’anaviy qo’shiqlarimiz, maqom ijrolari hamisha xalqimizning kundalik hayotida ma’naviy ozuqa sifatida e’tirof etib kelingan xalq og’ir kunlarida ham qo’shiq va musiqa ularga hamroh bo’lgan. Zero, bugungi muborak mustaqillikka erishgan kunimizda o’zimizni, o’zligimizni anglab borayotgan bir davrda ulkan mana’viyatimizning bir bo’lagi bo’lgan, ota bobolarimizdan meros bo’lib qolgan milliy musiqiy madaniyatlarimizga suyanish, an’anaviy qo’shiqlarimizga suyanish tabiiy bir holdir. Bularning barchasi barkamol avlod tarbiyasida, yoshlarning ma’naviy dunyoqarashini shakillantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. An’anaviy musiqiy qo’shiqlarimiz odamlarni hamisha iymonga, mehr-oqibatga, odamiylikka chorlab kelgan. Bugungi kunda ham shu dolzarbligini yo’qotmagan xolda mustaqillikka, mehnatkashlar ongini shakillantirish yo’lida barkamol avlod tarbiyasida vosita sifatida asosiy omillardan biri bo’lib qoladi. Ashula musiqa raqs, folklyor ijroligi san’ati milliy musiqa san’atining xalq xayoti va ijodi bilan chambarchas xolda paydo bo’lgan va rivojlanib kelgan. Qadimiy san’at turi hisoblanadi. Ayniqsa, xalqimizning an’anaviy ruhdagi qo’shiqlari o’lmas meros bo’lib barcha davrlardagidek “labbay” deb javob bermoqda. Lekin shu bilan bir qatorda faqat tarixga sajda qilmay, bugungi kunning ruhiga mos tarzda qo’shiqlar yaratish esa milliy mafkuramizni rivojlantirishda bosh omillardan bo’lish musiqiy san’at bilan shug’illanayotgan barcha mutaxassis va san’atkorlarga muhim vazifa qilib qo’yilishi tabiiydir. O’zbek xalqi musiqa madaniyatining tarixi juda boy va qadimiydir. Shu kunga qadar topilgan yozma va og’zaki manbalarining dalolat berishicha, qadimiy Xorazm baqtriya va sug’d yerlarida milloddan avval nihoyatda ko’rkam va rang-barang o’ziga xos mahalliy musiqa san’ati mavjud bo’lgan. O’zbek musiqasi Yaqin sharq musiqasi kabi murakkab ritm va metrlar bilan ajralib turadi. Qadimiy musiqa tarixi, musiqa uslublari bilan cholg’u asboblarning xilma xilligi tufayli o’zbek musiqasi Markaziy



# Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> June, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

Osiyoning musiqiy jihatdan olib qaraganda xilma xilligi bilan qo'shni xalq va davlatlardan ajratib turadi.

Dunyodagi har bir xalq o'zining tarixiga ega bo'lgan musiqiy an'analarga egadir.

O'zbek milliy musiqasida milliy cholg'u asboblarning tutgan o'rni .

Zamonaviy an'anviy o'zbek cholg'u asboblari bag'oyat rang-barang. Ular orasida barcha guruhlariga oid sozlar namunalarini toppish mumkin. Hozir O'zbekistonda taomilda bo'lgan xalq cholg'u asboblari quyidagi guruhlariga bo'linadi: torli asboblari, torli- kamonli (g'ijjak, sato), torli-chertma (dutor, tanbur, qashqar va afg'on ruboblari, ud do'mbira), torli- urma (chang) sozlarga bo'linadi.

Puflama asboblari: mis puflama (karnay), yog'och puflama (nay, sunray, qo'shnay, bulama, cho'pon nay, sibizg'alar)dan iborat.

Urma asboblari: (nog'ora, doira, safoil, qayroq qoshiq) asboblari.

O'zbek milliy cholg'u asboblarning o'rni juda katta ahamiyatga ega hisoblanadi.

Undagi o'ziga xos oxanglar, o'ziga xos nolalari bilan boshqa xalqlarning cholg'u asboblariidan ajralib turadi.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Xo'jageldiyeva, M. (2021). Music as a Science and its peculiarities. International Journal of Innovative Analyses and Emerging Technology.
2. Xo'jageldiyeva, M. (2021). Dutar national instruments and performance methods. Analytical Journal of Education and Development, 1(06).
3. Qizi, K. M. E., & Ugli, C. S. N. (2022). THE HISTORY OF THE ORIGIN OF POP ART AND ITS PLACE IN UZBEK MUSIC. IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI, 67-71.
4. Khojageldiyeva, M. E., & Sayfiddinova, S. A. (2022). THE HISTORY OF THE ORIGIN OF THE WORD DUTAR AND METHODS OF ITS PERFORMANCE. Экономика и социум, (4-2 (95)), 211-214.
5. Xo'jageldiyeva, M. Musiqa madaniyati fanining mazmuni hamda musiqaning bola tarbiyasida tutgan o'rni. International Journal of Discourse on Innovation, Integration and Education.
6. Ходжагельдыева, М. Э., & Машрабалиева, Б. М. (2022). ИСТОРИЯ ПРОИСХОЖДЕНИЯ СЛОВА "ДУТАР" И СПОСОБЫ ЕГО ИСПОЛНЕНИЯ. Экономика и социум, (6-2 (97)), 919-923.



## Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> June, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

7. Pardayevna, H. N. (2022). The role of club activities in the development of students' musical abilities in general education schools. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 10, 13-15.
8. Nasriddin o'g'li, C. S. (2022). THE EMERGENCE OF NATIONAL POP ART IN UZBEKISTAN. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 4, 563- 566.
9. Nasriddin o'g'li, C. S. (2022). THE EMERGENCE OF NATIONAL POP ART IN UZBEKISTAN. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 4, 563- 566.
10. Ходжагельдыева, М. Э., & Машрабалиева, Б. М. (2022). ИСТОРИЯ ПРОИСХОЖДЕНИЯ СЛОВА " ДУТАР" И СПОСОБЫ ЕГО ИСПОЛНЕНИЯ. *Экономика и социум*, (6-2 (97)), 919-923.
11. Pardayevna, H. N. (2022). The role of club activities in the development of students' musical abilities in general education schools. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 10, 13-15.
12. Nasriddin o'g'li, C. S. (2022). THE EMERGENCE OF NATIONAL POP ART IN UZBEKISTAN. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 4, 563- 566.
13. Ходжагельдыева, М. Э., & Машрабалиева, Б. М. (2022). ИСТОРИЯ ПРОИСХОЖДЕНИЯ СЛОВА " ДУТАР" И СПОСОБЫ ЕГО ИСПОЛНЕНИЯ. *Экономика и социум*, (6-2 (97)), 919-923
14. Kho'jageldiyeva, M. Factors for Increasing Students' Musical Competence in Music Culture Classes. *European Journal of Innovation in Nonformal Education*, 2(4).
15. Pardayevna, H. N. (2022). MUSIC LESSONS THROUGH SCHOOL AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES ARE WAYS TO INCREASE STUDENTS' COPING SKILLS. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(3), 127-130.
16. Akramovna, S. S. (2021). Dutar National Instruments and Performance Methods. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(6), 329-331.
17. ED Uktamovna. (2023). FORM, METHODS AND MEANS OF FORMING CHILDREN'S MUSICAL ABILITY. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 19 (8), 58-62



## Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> June, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

18. HN Pardayevna. (2023). UMUM TA'LIM MAKTABLARI "MUSIQA MADANIYATI" DARSLARINING MAZMUNI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ 19 (8), 63-66.
19. CS Nasriddin o'g'li (2023). CONTENT OF MUSIC CULTURE LESSONS AND ELEMENTS ORGANIZING THE MUSIC EDUCATION SYSTEM. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ 18 (8), 72-77



# E- Conference Series

Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings



E-CONFERENCE  
SERIES